

Analyse lavet i samarbejde med Statens Institut for Folkesundhed

Stigende social ulighed i levetiden

Der er store forskelle i middellevetiden for mænd og kvinder på tværs af uddannelses- og indkomstgrupper. Der er således en tydelig tendens til, at lavtuddannede og lavindkomstgrupper har kortere middellevetid end højtuddannede og personer med relativ høj indkomst. Samtidig viser analysen, at disse forskelle er større i dag end for godt 20 år siden. I 1987 var forskellen i middellevetiden mellem de 25 pct. fattigste og de 25 pct. rigeste mænd 5,5 år, mens forskellen i 2009 er på næsten 10 år.

Undersøgelsens hovedkonklusioner:

- I perioden fra 1987 til 2009 er den forventede restlevetid for 30-årige ufaglærte mænd steget med 2,9 år, mens mænd med en videregående uddannelse har oplevet en stigning i restlevetiden på 4,2 år. Den øgede forskel mellem uddannelsesgrupper ses også for kvinder.
- En opdeling på indkomstgrupper viser ligeledes, at den sociale ulighed i levetiden er steget. Fx har de fattigste 25 pct. af mændene oplevet en stigning i middellevetiden (forventet restlevetid for 0-årige) på 2,5 år, mens middellevetiden er steget med 6,9 år for de 25 pct. rigeste mænd.
- For kvinder er den sociale (indkomstmæssige) ulighed i middellevetiden også steget, men ikke så meget som blandt mænd.
- Uanset om den sociale ulighed i middellevetiden måles ud fra indkomst, uddannelsesgruppe eller uddannelseslængde, viser analysen, at uligheden er steget siden 1987 – for både mænd og kvinder.

Kontakt

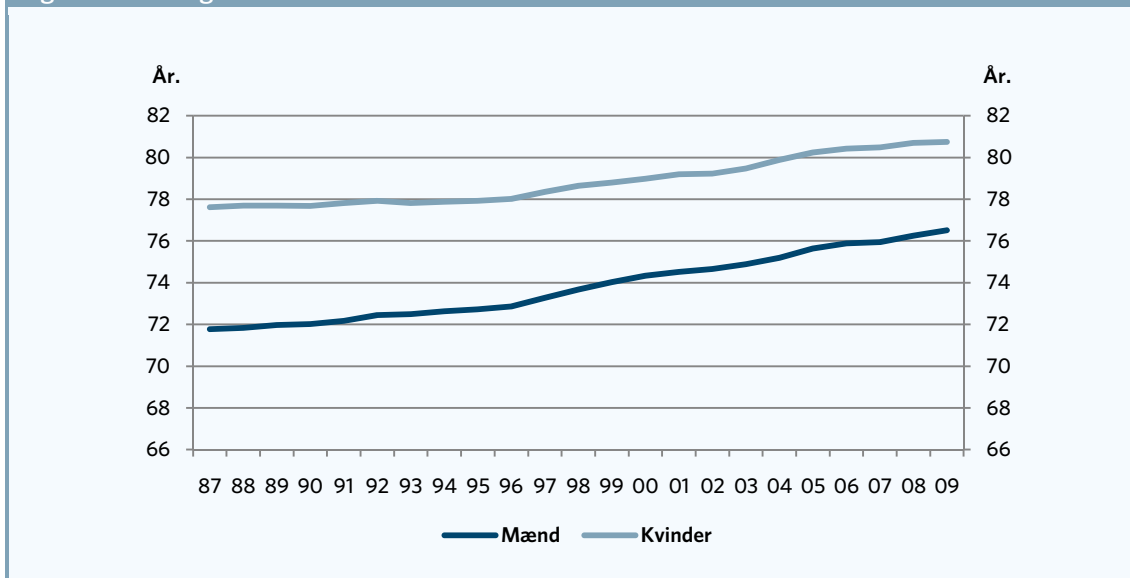
Forskningschef (AE)
Mikkel Baadsgaard
Tlf. 33 55 77 27
Mobil 25 48 72 25
mb@ae.dk

Forskningsleder (SIF)
Henrik Brønnum-Hansen
Tlf. 39 20 77 77
Lokal nr. 35 32 63 53
hbh@si-folkesundhed.dk

Udvikling i middellevetiden i Danmark

I perioden fra 1987 til 2009 er middellevetiden for mænd steget med 4,8 år, mens kvinder har oplevet en stigning på 3,1 år. Stigningen i levetiden er navnlig sket siden midten af 1990'erne, jf. figur 1. Der er imidlertid stor forskel på middellevetiden mellem forskellige befolkningsgrupper – fx mellem højt- og lavtuddannede og mellem høj- og lavindkomstgruppen. I dette notat undersøges bl.a., i hvilket omfang disse "sociale" forskelle i middellevetiden er blevet større eller mindre i de seneste ca. 20 år.

Figur 1. Udvikling i middellevetiden

Anm.: Middellevetiden er beregnet på baggrund af dødeligheden over to sammenhængende år. Fx dækker tallet for 2009 over dødeligheden for 2008 og 2009.
Kilde: Danmarks Statistik

Mænd med lav indkomst lever markant kortere end mænd med høj indkomst

Den sociale ulighed i levetiden kan blandt andet belyses ved at se på middellevetiden for forskellige indkomstgrupper. Konkret er hver aldersgruppe inddelt i fire lige store indkomstgrupper sorteret efter indkomstens størrelse. I den første indkomstgruppe (lavindkomstgruppen) indgår de 25 pct. af aldersgruppen, der har de laveste indkomster. Tilsvarende indeholder højindkomstgruppen de 25 pct. af de enkelte aldersgrupper, der har de højeste indkomster. Se boks 1 for en nærmere beskrivelse af beregningsmetoden.

Boks 1. Beregningsmetoden

Beregningen af middellevetiden (forventet restlevetid for 0-årige) for de forskellige indkomstgrupper er lavet ved for hver aldersgruppe at opdele befolkningen i fire lige store indkomstgrupper sorteret efter den husstandsækvivalerede disponible indkomst. Analysen er foretaget separat for mænd og kvinder. For hver af de fire indkomstgrupper beregnes for alle aldersgrupper den aldersspecifikke dødelighed, som ligger til grund for beregningen af middellevetiden.

Middellevetiden for lavindkomstgruppen blandt mænd (de 25 pct. fattigste mænd) er således beregnet på baggrund af den aldersspecifikke dødelighed for de 25 pct. af mændene, der har de laveste indkomster på alle alderstrin. Det bemærkes, at det i praksis kun er et meget lille fåtal, som befinder sig i den samme indkomstgruppe gennem hele livet på grund af en forholdsvis store indkomstmobilitet. Der er således tale om en "hypotetisk" beregning, som ikke afspejler den forventede levetid for en konkret befolkningsgruppe, men udelukkende er en måde at belyse forskelle i dødelighed/levetid mellem indkomstgrupperne.

Indkomstgrupperingen tager udgangspunkt i Danmark Statistiks afgrænsning af den disponible indkomst (dvs. indkomsten efter skat). Denne indkomst er husstandsækvivaleret efter samme principper, som Finansministeriet anvender i forbindelse med indkomstfordelingsanalyser.

Analysen viser, at for mænd er middellevetiden for 0-årige i lavindkomstgruppen på 71,5 år i 2009, mens middellevetiden for mænd i højindkomstgruppen er 81,4 år i 2009. Der er således en forskel i middellevetiden på næsten 10 år mellem de to indkomstgrupper blandt mænd, jf. tabel 1. Disse forskelle afspejler, at den aldersspecifikke dødelighed i højindkomstgruppen er lavere end i lavindkomstgruppen.

I 1987 var forskellen i middellevetiden mellem høj- og lavindkomstgruppen for mænd "kun" på 5,5 år. I løbet af de seneste godt 20 år er levetidsforskellene mellem de to indkomstgrupper således blevet større for mænd. Den generelle stigning i middellevetiden for mænd siden 1987 skyldes således i særlig grad reduceret dødelighed i højindkomstgruppen og kun i mindre grad reduceret dødelighed for mænd i lavindkomstgruppen.

Mens mænd - som tidligere nævnt - generelt har oplevet en større fremgang i middellevetiden end kvinder i de seneste godt 20 år, er det ikke tilfældet for den laveste indkomstgruppe. Blandt de 25 pct. fattigste mænd er levetiden således kun steget med 2,5 år, mens middellevetiden siden 1987 er steget med 3,4 år blandt de 25 pct. fattigste kvinder.

Tabel 1. Middellevetid opdelt på indkomstgrupper

	Mænd			Kvinder		
	1987	2009	Forskel	1987	2009	Forskel
	År			År		
Lavindkomst	69,1	71,5	2,5	74,8	78,1	3,4
Lavere mellemindkomst	72,2	76,2	4,0	78,6	80,3	1,7
Højere mellemindkomst	73,3	79,0	5,6	79,2	81,6	2,3
Højindkomst	74,6	81,4	6,9	80,1	84,3	4,2
Forskel mellem høj- og lavindkomst	5,5	9,9	4,4	5,3	6,2	0,9

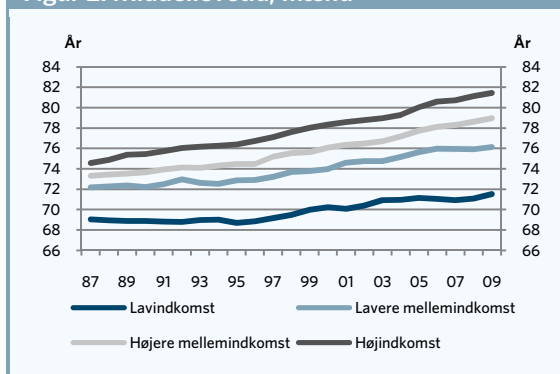
Anm: Se boks 1 for beregningsmetode

Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistik

Blandt kvinder er der ikke samme markante forskel i udviklingen i middellevetiden mellem lav- og højindkomstgruppen. I perioden 1987 til 2009 steg levetiden for kvinder i lavindkomstgruppen med 3,4 år, mens stigningen i samme periode for kvinder i højindkomstgruppen var 4,2 år.

Kvinder i indkomstgruppen "*lavere mellemindkomst*" er med en stigning i levetiden på 1,7 år den gruppe, der har oplevet den mindste stigning i middellevetiden. ("*lavere mellemindkomst*" er afgrænset som personer med indkomster mellem 25 og 50 procentsfraktilen i indkomstfordelingen.). Figur 2 og figur 3 viser udviklingen i middellevetiden år for år for de fire indkomstgrupper for henholdsvis mænd og kvinder.

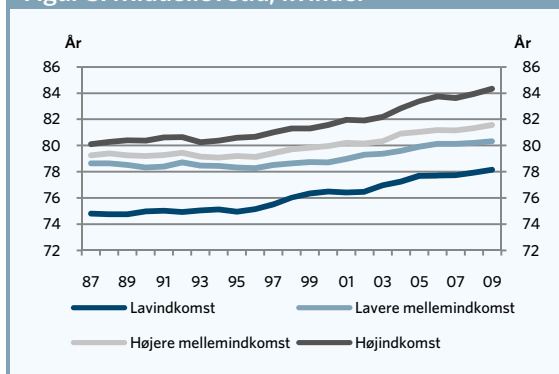
Figur 2. Middellevetid, mænd

Anm.: Indkomstgrupperingen er dannet på baggrund af Danmarks Statistiks definition af den disponible indkomst.

Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistik.

Figur 3. Middellevetid, kvinder

Anm.: Indkomstgrupperingen er dannet på baggrund af Danmarks Statistiks definition af den disponible indkomst.

Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistik.

Udviklingen i den bagvedliggende dødelighed for mænd viser, at den forholdsvis beskedne stigning i middellevetiden for de fattigste 25 pct. navnlig skyldes, at dødeligheden for de 50-59-årige og 60-69-årige ikke har udviklet sig så gunstigt som for højindkomstgruppen. Udviklingen i dødeligheden i disse aldersgrupper kan således forklare 3,3 år ud af forskellen på 4,4 år i stigningen i middellevetiden mellem høj- og lavindkomstgruppen blandt mænd i de seneste godt 20 år. Det svarer til, at udviklingen i dødeligheden i disse aldersgrupper kan forklare ca. 75 pct. af forskellen på de 4,4 år, jf. tabel 2.

Tabel 2. Bidrag til ændring i middellevetiden for mænd i høj- og lavindkomstgruppen, 1987-2009

	0-19 år	20-29 år	30-39 år	40-49 år	50-59 år	60-69 år	Over 69 år	I alt
	År							År
Højindkomst	0,3	0,2	0,5	0,7	1,3	2,0	1,9	6,9
Lavindkomst	0,5	0,4	0,3	-0,1	-0,3	0,3	1,4	2,5
Forskel	-0,3	-0,2	0,2	0,8	1,6	1,7	0,5	4,4

Anm: Til dekomponeringen er anvendt samme metode som Arriaga (1984), *Measuring and explaining the changes in Life Expectancies*, Demography, 21(1): 83-96.

Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistik.

Uddannelse og forventet restlevetid

I stedet for at anvende indkomst til "social" stratificering kan opdelingen foretages på baggrund af uddannelsesniveau eller uddannelseslængde. I analysen nedenfor er befolkningen opdelt på 4 hoveduddannelsesgrupper (ufaglært, gymnasial, erhvervsfaglig og videregående uddannelse). For disse 4 uddannelsesgrupper er forventet restlevetid for 30-årige mænd og kvinder beregnet i perioden 1987-2009.

Dødeligheden, der ligger til grund for beregningen af restlevetiden, er imidlertid kun opdelt på uddannelse frem til 64-årsalderen. Det skyldes, at der for 1987 kun foreligger uddannelsesoplysninger frem til 64-årsalderen. For 2009 foreligger der uddannelsesoplysninger frem til 86-års alderen, men den uddannelsesspecifikke dødelighed fra 65-86 års alderen er ikke anvendt nedenfor af hensyn til sammenligneligheden med 1987. I hele perioden 1987-2009 er der således ikke anvendt uddannelsesspecifik dødelighed for personer over 64 år, men derimod dødelighed for mænd og kvinder uden opdeling på uddannelsesniveau. Det bidrager til at undervurdere de beregnede forskelle i levetider mellem uddannelsesgrupperne.

I 2009 er restlevetiden for 30-årige ufaglærte mænd 45,2 år, mens restlevetiden er 49,1 år for 30-årige mænd med en videregående uddannelse. Der er således en levetidsforskel på 3,9 år mellem de to uddannelsesgrupper. I 1987 var den tilsvarende forskel i levetiden mellem de to uddannelsesgrupper på 2,6 år. For mænd er forskellen i restlevetiden mellem uddannelsesgrupperne således steget, jf. tabel 3.

Tabel 3. Forventet restlevetid for 30-årige opdelt på uddannelsesgrupper

	Mænd			Kvinder		
	1987	2009	Forskel	1987	2009	Forskel
		År			År	
Ufaglært	42,3	45,2	2,9	48,0	49,8	1,7
Gymnasier	43,9	47,7	3,8	48,7	51,0	2,3
Faglært	43,4	47,6	4,2	49,2	51,7	2,5
Videregående	44,9	49,1	4,2	49,5	52,3	2,8
Forskel mellem ufaglært og videregående	2,6	3,9	1,3	1,5	2,6	1,1

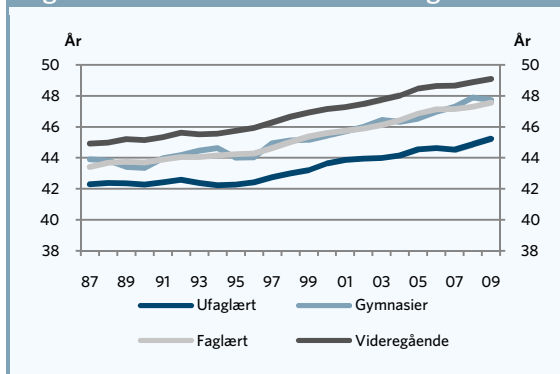
Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistik

Blandt kvinder er der ligeledes sket en stigning i forskellen i restlevetiden mellem uddannelsesgrupperne. I 1987 havde 30-årige kvinder med en videregående uddannelse en restlevetid, der var 1,5 år længere end 30-årige ufaglærte kvinder. I 2009 var denne forskel øget til 2,6 år.

De beregnede forskelle i restlevetiden mellem uddannelsesgrupperne er som nævnt undervurderede, fordi der kun er anvendt den uddannelsesspecifikke dødelighed frem til 64-års alderen. Foretages beregningen i 2009 med uddannelsesspecifik dødelighed frem til 86-års alderen, øges forskellen i restlevetiden for 30-årige ufaglærte og 30-årige med videregående uddannelser fra 3,9 til 5,9 år for mænd, mens forskellen for kvinder øges fra 2,6 til 4,6 år.

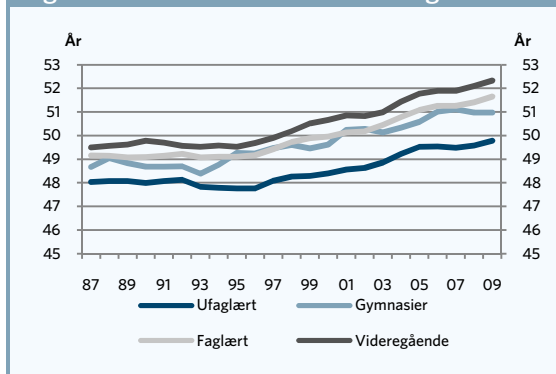
Figur 6 og figur 7 viser udviklingen i den forventede restlevetid for 30-årige – år for år – for de forskellige uddannelsesgrupper.

Figur 6. Forventet restlevetid 30-årige mænd

Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistik

Figur 7. Forventet restlevetid 30-årige kvinder

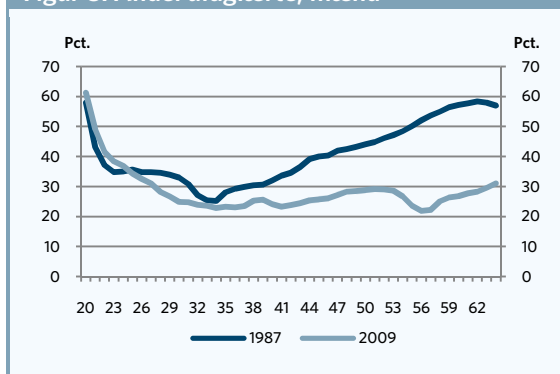
Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistik

Udviklingen i restlevetiden for de forskellige uddannelsesgrupper kan være påvirket af, at der i de seneste godt 20 år er sket en meget markant stigning i uddannelsesniveaueet. For eksempel er andelen af

ufaglærte faldet markant i alle aldersgrupper (over 25 år), mens andelen med en videregående uddannelse omvendt er steget. Det fremgår af figur 8-11. Stigningen i uddannelsesniveaet har været særlig stor blandt kvinder.

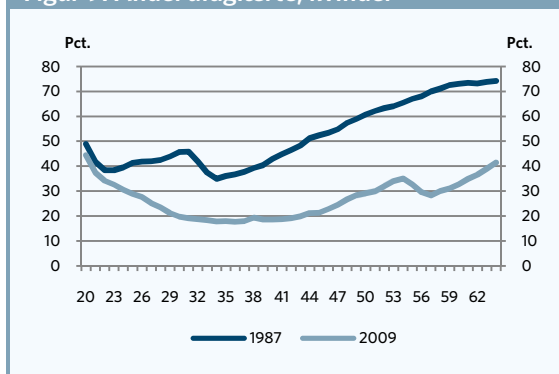
Den kraftige reduktion i andelen af ufglærte indebærer formentlig - i et vist omfang - at de personer, der i dag ikke har en uddannelse, i gennemsnit er "tungere" end ufglærte for godt 20 år siden. Denne selektion kan både vise sig i forhold til graden af arbejdsmarkedstilknytning, men kan også vise sig i relation til fx helbred og dødelighed.

Figur 8. Andel ufglærte, mænd

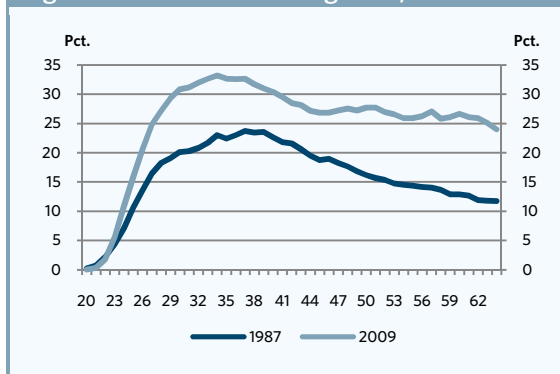
Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistik.

Figur 9. Andel ufglærte, kvinder

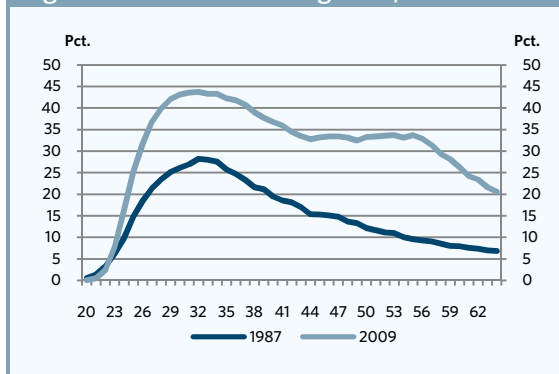
Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistik.

Figur 10. Andel med videreg. udd., mænd

Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistik.

Figur 11. Andel med videreg. udd., kvinder

Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistik.

Med henblik på at neutralisere en eventuel effekt af, at uddannelsesgruppernes størrelse ændres markant i perioden fra 1987 til 2009 er foretaget en alternativ uddannelsesopdeling på baggrund af uddannelseslængden opgjort i måneder. For mænd og kvinder opdeles hver aldersgruppe i fire lige store uddannelsesgrupper på baggrund af længden af den enkeltes uddannelse. I den første gruppe indgår de 25 pct. af aldersgruppen, der i det pågældende år har de laveste uddannelser. I den anden uddannelsesgruppe indgår de "næste" 25 pct. osv. Den fjerde og sidste uddannelsesgruppe indeholder således de 25 pct. af aldersgruppen, der har de længste uddannelser.

På denne måde inddeles befolkningen (de enkelte aldersgrupper) i fire lige store uddannelsesgrupper - helt svarende til princippet anvendt ovenfor i forbindelse med indkomstgrupperingen. En fordel ved denne gruppering er, at eventuelle effekter af, at uddannelsesgruppernes størrelse ændres, derved eli-

mineres/reduceres. Grupperingen er foretaget ud fra Danmarks Statistisk opgørelse over den normerede studietid af de enkelte uddannelser¹.

Som det fremgår af tabel 4, har den fjerdedel af de 30-årige mænd med de korteste uddannelser oplevet en stigning i forventet restlevetid på 2,9 år i perioden fra 1987 til 2009. I samme periode er restlevetiden steget med 4,7 år for den fjerdedel af de 30-årige mænd med de længste uddannelser. Denne alternative uddannelsesgruppering viser således også en stigende ulighed i levetiden mellem uddannelsesgrupperne – svarende til resultatet ovenfor med en "traditionel" opdeling. For kvinder er der ligeledes sket en stigning i de uddannelsesmæssige forskelle i levetiden i overensstemmelse med resultaterne ved en "traditionel" opdeling.

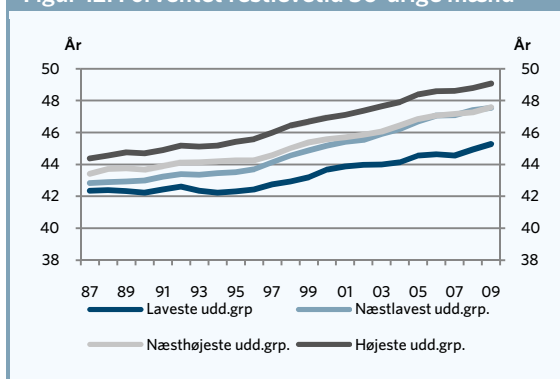
Tabel 4. Forventet restlevetid for 30-årige opdelt på uddannelsesgrupper

	Mænd			Kvinder		
	1987	2009	Forskel	1987	2009	Forskel
	År			År		
Laveste uddannelsesgruppe	42,3	45,3	2,9	48,0	49,9	1,8
Næstlavest uddannelsesgruppe	42,8	47,6	4,7	48,2	51,3	3,1
Næsthøjeste uddannelsesgruppe	43,4	47,6	4,2	48,8	51,8	3,0
Højeste uddannelsesgruppe	44,4	49,1	4,7	49,2	52,3	3,1
Forskel mellem højeste og laveste udd.grp.	2,0	3,8	1,8	1,2	2,5	1,3

Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistik.

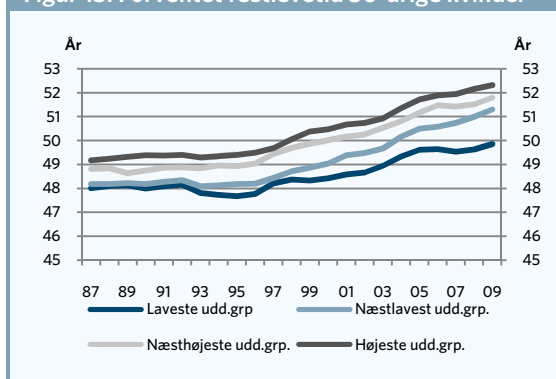
Figur 12 og figur 13 viser udviklingen i forventet restlevetid for 30-årige – år for år – for de fire uddannelsesgrupper.

Figur 12. Forventet restlevetid 30-årige mænd

Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistik.

Figur 13. Forventet restlevetid 30-årige kvinder

Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistik.

¹ Konkret er anvendt variabelen PRIA, som er koblet på individoplysningerne via højeste fuldførte uddannelse (AUDD).